

Πάνορμ.) Σίφν. Χίος ἀός Κάρπ. Ρόδ. (Χάλκ.) Χίος ναγός Θράκ. (Μυριόφ. Σαρεκκλ. κ. ἀ.) Μακεδ. (Μελέν.) Σκόπ. Χίος (Καρδάμυλ.) ναός Θήρ. Ίκαρ. Κάρπ. Νάξ. (Γαλανάδ.) Πάρ. (Λεῦκ.) Σίφν. Χίος ἀναός Θράκ. Μεγίστ. Πάτμ. ἀνιγός Σαμοθρ. ἀλωγός Κρήτ.

Τὸ ἀρχ. οὖσ. ἀγωγός = ἡγεμὼν τῆς ὁδοῦ, ὁδηγός. Ὁ τύπ. ἀγός καὶ παρὰ Σομ. Τὸ ἐν τοῖς τύπ. ναός καὶ ναγός ν προήλθεν ἐκ τῆς συνεκφ. μετὰ τῆς αἰτιατ. τοῦ ἄρθρ. τὸν ἀόν, τὸν ἀγόν, περὶ ἧς πβ. ΓΧατζιδ. ΜΝΕ 2,411, τὸ δὲ λ τοῦ ἀλωγός ἴσως ὀφείλεται εἰς παρετυμ. πρὸς τὸ αὐλάκι, περὶ ἧς πβ. τοῦ αὐτοῦ ἐνθ' ἀν. 1,328. Ὁ τύπ. ἀνιγός ἐκ τοῦ ἀμαρτ. ἀνεγός.

1) Ὁχετός ὕδατος, αὐλαξ, δι' ἧς διοχετεύεται τὸ ὕδωρ πρὸς διαφόρους χρήσεις, ἥτοι πόσιν, ἄρδευσιν, κίνησιν μύλων κτλ., ἢ ἀποχετεύεται τὸ ἀκάθαρτον ὕδωρ σύνθηθ. : Πάω νὰ κάμω τοσοῖ ναοί, γιατί θὰ ποτίζω αὐριο Γαλανάδ. Πουτίζουμ' τὰ σπαρ'κά μας ἀπ' δὸν ἀνιγὸ (σπαρ'κά = λαχανικά) Σαμοθρ. || Παροιμ. φρ. Ἐαλε τὸ νερόν εἰς τὸν ἀόν (ἔαλε = ἔβαλε. Ἐπὶ τοῦ διευθετήσαντος τὰ ἑαυτοῦ συμφέροντα. Πβ. τὸ ἀρχ. «κατὰ ροὺν φέρεσθαι τὰ πράγματα» ἐπὶ τῶν εὐοδουμένων πραγμάτων) Κάρπ. Συνών. φρ. ἔβαλε τὸ νερό 'ς τ' αὐλάκι (ιδ. αὐλάκι). Ἡ σημ. αὕτη ἤδη μεταγν. Πβ. Φρύνιχ. 314 (ἐκδ. ChLobbeck) «νῦν δὲ οἱ περὶ τὰ δικαστήρια ρήτορες ἀγωγούς καλοῦσι τοὺς ὀχετοὺς τῶν ὑδάτων». β) Τὸ στόμιον, δι' οὗ εἰσρέει τὸ ὕδωρ εἰς τὰς αὐλακας τῆς ἄρδευσεως Πάρ. 2) Τὸ νᾶμα, τὸ ρέον ὕδωρ Μακεδ. (Μελέν.)

Ἡ λ. ὑπὸ τοὺς τύπ. Ἀγωγός καὶ Ναγός καὶ ὡς τοπων. Χίος.

ἀγωγουδάκι τό, ἀμάρτ. ἀουδακι Νάξ. (Ἀπύρανθ.) ἀλωγουδάκι Κρήτ.

Ὑποκορ. τοῦ ἀμαρτ. οὖσ. ἀγωγούδι. Πβ. ἀβγουδάκι ἐκ τοῦ ἀβγούδι.

Μικρὸς ὀχετός ὕδατος.

ἄγωμαν τό, Πόντ. (Σάντ. Τραπ. Χαλδ.) ἄγωμα ἢ, Πόντ. (Τραπ.)

Ἐκ τοῦ τύπ. ἄγωμε τοῦ ρ. ἄγω. Διὰ τὸν τύπ. ἄγωμα πβ. ἡ ἔλλα παρὰ τὸν συνήθη τύπ. τὸ ἔλλα.

1) Ἡ στιγμή τῆς ἀναχωρήσεως, ἡ ἐκκίνησις Πόντ. (Σάντ. Τραπ.): 'Σ σ' ἄγωμαν ἀπάν' ἔρθεν ἡῦρε με (κατὰ τὴν ἐκκίνησίν μου ἦλθε καὶ με ἡῦρε) Τραπ. 'Σ σὴν ἄγωμα μ' ἀπάν' αὐτόθ. 2) Ἡ διάβασις, ἡ πορεία δι' ὁρους Πόντ. (Χαλδ.): 'Οσήμερον ἄγωμαν' κὶ γίνεται (σήμερον δὲν γίνεται διάβασις τοῦ ὁρους).

ἀγῶνας ὁ, Ἡπ. Θήρ. Θράκ. (Ἀδριανούπ.) Ἴων. (Σμύρν.) Κρήτ. Λέσβ. Λυκ. (Λιβύσσ.) Παξ. Πελοπ. (Λακων.) Στερελλ. (Αἰτωλ.) Σῦρ. κ. ἀ. ἀγῶνας Θράκ. (Σαρεκκλ.) Κύπρ. Σίφν. Σύμ.

Ἐκ τοῦ ἀρχ. οὖσ. ἀγών. Διὰ τὸν ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου ἐν τῷ τύπ. ἄγῶνας πβ. ἄγκῶνας ἐκ τοῦ ἀγκῶνας, κἀνονας ἐκ τοῦ κανόνας κττ.

1) Πόνος, μόχθος, προσπάθεια, ταλαιπωρία ἐνθ' ἀν.: Ἐκαμε μεγάλον ἀγῶνα γιὰ νὰ τὸ σπουδάξῃ τὸ παιδί τῆς Παξ. Τὸν ἀγῶνα ποῦ 'χει καωμένο ὁ Θεὸς τὸνε κατέχει! Κρήτ. Ἐτραύιξα τόσον ἀγῶνα γιὰ νὰ τὸνε κατατάξω (καθησυχάσω) Θήρ. Ἐτραύιξεν μεάλον ἀγῶνα Σύμ. Ἀγῶνας μεγάλους χρειάζετι νὰ βρῆς τώρα λιπτά Αἰτωλ. Ἐχον ἀγῶνα μεγάλον γιὰ τοῦ χουράφ' Αἰτωλ. Μὲ πουλὺν ἀγῶνα ἔφκειασα κᾶτ' χρηματάκια γιὰ νὰ ζῶ αὐτόθ. Βρίσκεται σὲ μεγάλον ἀγῶνα

Σίφν. 2) Ἀγωνία, στενοχωρία σωματικὴ καὶ ψυχικὴ, οἷα ἡ τοῦ νοσοῦντος καὶ τοῦ ψυχορραγοῦντος Θήρ. Κρήτ. Κύπρ. Παξ. Πελοπ. (Λακων.) Σύμ.: Ἀπὸν τὸν πολ-λὺν τὸν ἀγῶνα ἐπῆρεν το ὁ νύπνος Σύμ. Ἀγῶνα ποῦ τρανάει ὁ καημένος! Θήρ. Ὡ, τί ἀγῶνα ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ὄντας ψυχομαχάη! (πβ. τὸ ἐκκλησιαστικὸν «οἱμοι, οἶον ἀγῶνα ἔχει ἡ ψυχὴ χωριζομένη ἐκ τοῦ σώματος!») Παξ.

Πβ. ἀγωνία.

ἀγωνία ἡ, Ἀπουλ. (Καλημ.) Θήρ. Κεφαλλ. Κρήτ. Νάξ. (Ἀπύρανθ.) κ. ἀ.

Τὸ ἀρχ. οὖσ. ἀγωνία.

1) Ἀδημονία, στενοχωρία, μάλιστα ἐπιθανάτιος ἐνθ' ἀν.: Ἐχει μεγάλην ἀγωνία ὁ ἀρρωστάρις Κρήτ. Ὡ τὸ καπούλλικο, μὴν ἀγωνία ποῦ τὴν περνᾷ! (τὸ καημένο, πόσον μεγάλην στενοχωρίαν δοκιμάζει!) Ἀπύρανθ. 2) Πόνος, μόχθος, προσπάθεια Θήρ.: Ἐτραύιξα τόση ἀγωνία γιὰ νὰ τὸνε κατατάξω (καθησυχάσω).

Πβ. ἀγῶνας.

ἀγωνιάζω ἀμάρτ. ἀγωνιάζου Θράκ. (Ἀδριανούπ. Ἀκαλάν.) Μέσ. ἀγωνιάζομαι Θράκ.

Ἐκ τοῦ ἀρχ. ρ. ἀγωνιῶ.

1) Εἶμαι ἐν ἀγωνίᾳ, ἀγωνιῶ Θράκ. (Ἀδριανούπ. Ἀκαλάν.) β) Μέσ. μοχθῶ, πονῶ, κοπιάζω Θράκ. Ἀγωνιάστηκε ὅσο νὰ τοῦ παρασταθῇ. 2) Σπεύδω, βιάζομαι Θράκ. (Ἀδριανούπ. Ἀκαλάν.)

ἀγωνίζομαι Βάρν. Εὐβ. (Κάρυστ.) Ἡπ. Θήρ. Κρήτ. Παξ. Σῦρ. κ. ἀ. ἀγωνίζομαι Πελοπ. (Βούρβουρ. κ. ἀ.) ἀγωνίζουμι Ἡπ. Σάμ. Στερελλ. (Αἰτωλ. Λαμ.) ἄγωνίζουμι Λῆμν. ἀγωνιῶμαι Κύθηρ. Πελοπ. (Ἀρκαδ.) κ. ἀ. ἀγωνιῶμι Σάμ. Στερελλ. (Αἰτωλ.) ἀγωνιῶμι Α.Ρουμελ. (Φιλιππούπ.) Θράκ. (Ἀδριανούπ.) Μακεδ. (Μελέν. κ. ἀ.) ἀγωνιέμαι Ἡπ. Πελοπ. (Βούρβουρ. Δημητσάν. Λακεδ. Λακων. Λεντεκ. Μάν.) Σέριφ. κ. ἀ. ἀγωνιέμι Μακεδ. (Μπάλτζ.) βωνιόμαι Ἀπουλ. (Καλημ.) Πρόστ. ἐνεστ. ἀγώνεια Θεσσ. Μακεδ.

Τὸ ἀρχ. ἀγωνίζομαι. Ὁ τύπ. ἀγωνιέμαι καὶ ἐν Χρον. Μορ. στ. 2505 (ἐκδ. JSchmitt). Ἡ προστ. ἀγώνεια κατὰ τὰς προστ. ἔλλα, τραύα, τρέχα, φεύγα, περὶ ὧν ιδ. ΓΧατζιδ. Ἀκαδ. Ἀναγν. 3,141.

1) Μοχθῶ, πονῶ, καταβάλλω πᾶσαν προσπάθειαν Εὐβ. (Κάρυστ.) Ἡπ. Θήρ. Κρήτ. Κύθηρ. Λῆμν. Παξ. Πελοπ. (Βούρβουρ. Δημητσάν.) Στερελλ. (Αἰτωλ. Λαμ.) Σῦρ. κ. ἀ.: Μέρα νύχτα ἀγωνίζομαι γιὰ νὰ βροῦνε τὰ παιδιὰ μου ἓνα κομμάτι ψωμί Κρήτ. Ἀγωνιζόντανε τόσα χρόνια νὰ τὰ καταφέρῃ καὶ τώρα πέθανε! (ἐμόχθει τόσα ἔτη νὰ εὐοδώσῃ τὰ οἰκονομικά του) Παξ. Ἀγωνίστηκα καὶ δίποτα δὲν ἀπόλαψα Δημητσάν. Τοῦ κάκου ἀγωνιέται ὁ ἀραχλὸς (μάτην μοχθεῖ ὁ δυστυχὴς) Βούρβουρ. Ἀγωνιῶμι νὰ φκειάσῃ ἓνα σπιτάξ' Αἰτωλ. Ἀγωνιῶμι μὲ τὰ χῶματα (σκάπτω) αὐτόθ. Ἀγωνίσ'κα νὰ σὶ φκειάσῃ ἄνθρουπον κὶ δὲ μπόρ'σα αὐτόθ. Γουνίζουμι νὰ παδέψον δ' δυχατέρα μ' Λῆμν. Ἀνθρωπος ἀγωνισμένος (ὁ διαρκῶς ἐργαζόμενος, ὁ μὴ ἀναπαυόμενος) Κάρυστ. || Ἄσμ.

Χωρὶς λαμπίκο καὶ φωτιὰ ροδόσταμα δὲ βγαίνει, χωρὶς ὁ νεὸς ν' ἀγωνιστῇ τὴ νεὰ δὲν ἀποχτένει

Ἡπ.

Σὰν τὸ πλατάνι τὸ ψηλό, ποῦ μὲ στοιχεῖα ἀγωνιέται, χίλια μαχαίρια μὲ χτυποῦν, μού'ν ποῖος μὲ λεημονιέται αὐτόθ. 2) Σπεύδω, ἐπείγομαι, βιάζομαι Α.Ρουμελ.

(Φιλίππου.) Ἀπουλ. (Καλημ.) Θράκ. (Ἀδριανούπ.) Κρήτ. Μακεδ. (Μελέν. Μπάλτζ.) Πελοπν. (Ἀρκαδ. Λακων. Μάν.) Σέριφ. κ. ἄ.: Τρέχω γρήγορα γιατί ἀγωνιῶμαι Ἀρκαδ. Ἀγωνιέμαι νὰ φύγω Μάν. Ἀγωνίζου νὰ φτάξης γλήγορα Κρήτ. Ἀγώνεια νὰ τελειώσης (προτροπή πρὸς τὸν ἐργαζόμενον) Μακεδ. Ἀγουνιῶμι, τί με παρακινᾷς; αὐτόθ. Νὰ μὴν ἀγωνιέσαι, βολικὰ βολικὰ (σιγὰ σιγὰ) Σέριφ. Ἀσμ.

Νύφη μου, τί ὀρδινιάζεσαι, νύφη μου, τί ἀγωνιέσαι; (ὀρδινιάζεσαι = παρασκευάζεσαι) Μάν. 3) Ἡ προστ. ἀγώνεια ἐπιρρηματ., ταχέως, δρομέως, βιαστικά Θεσσ. Μακεδ.: Ἀγώνεια ἀγώνεια Θεσσ. Πβ. ἀγωνιστά.

ἀγώνισι ἢ, Σέριφ.

Τὸ ἀρχ. οὐσ. ἀγώνισις.

Σπουδή, βία: Ἀπὸ τὴν ἀγώνισί μου δὲ γροῖκου (ἀπὸ τὴν βίαν μου δὲν ἤκουον).

ἀγωνιστὰ ἐπίρρ. Πελοπν. (Λακων.)

Ἐκ τοῦ ἀμαρτ. ἐπιθ. ἀγωνιστός.

Ἐπειγόντως, ταχέως: Κάμε ἀγωνιστά. Συνών. φρ. κάνε γρήγορα (ιδ. γρήγορα). Πβ. ἀγώνεια (ιδ. ἀγωνίζομαι 3).

ἀγωνιστής ὁ, λόγ. κοιν.

Τὸ ἀρχ. οὐσ. ἀγωνιστής.

Ὁ μετασχὼν τῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἡ τμήματος αὐτοῦ ἀγώνων καὶ μάλιστα τῆς μεγάλης τοῦ 1821 Ἐπαναστάσεως: Εἶναι ἀγωνιστὴς τοῦ 21 - τοῦ 66 - τοῦ 78 κοιν.

ἀγώρα ἢ, Ἡπ. Σῦρ. (Ἐρμούπ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγῶρι κατὰ τὸ θυγατέρα, κωπέλλα.

1) Νεᾶνις, κοράσιον Ἡπ.: Ἀσμ.

Ἐμπᾶτ', ἀγῶρες, 'ς τὸ χορὸ νὰ μάθετε τραγούδια.

Συνών. ἀγωρίτσα, ἀγῶρω 2. Ἡ λ. καὶ ὡς κύριον ὄν. Μακεδ. 2) Ἀρρεν παιδίον, ἀγῶρι, συνήθως θωπευτικῶς ἐν προσφωνήσῃ πρὸς παῖδα ἄρρενα Σῦρ. (Ἐρμούπ.): Ἐλ', ἀγῶρα μου! Συνών. ἀγωρίνα 2.

ἀγοράκι τό, κοιν.

Ὑποκορ. τοῦ οὐσ. ἀγῶρι.

Μικρὸν ἄρρεν παιδίον, μικρὸν ἀγῶρι κοιν.: Ἐχει δὲ ἀγοράκια χαριτωμένα. Τῆς πέθανε τὸ ἀγοράκι της. Ἐλ', ἀγοράκι μου! (θωπευτικῶς) κοιν. Συνών. ἀγορέλλι, *ἀγορόπουλλο, ἀγορούδι.

ἀγορέλλι τό, Ἰων. (Σόκ.) ἀγουρέλλ' Κυδων.

Ὑποκορ. τοῦ οὐσ. ἀγῶρι.

Μικρὸν ἄρρεν παιδίον, μικρὸν ἀγῶρι ἔνθ' ἄν.: Συνών. ιδ. ἐν λ. ἀγοράκι.

ἀγορήσιος ἐπίθ. ἀμάρτ. ἀγορήσιους Λέσβ. ἀγορήσιους Σάμ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγῶρι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ήσιος.

Ὁ ἀνήκων ἢ ἀρμόζων εἰς παῖδα ἄρρενα ἔνθ' ἄν.: Σκουλειὸ ἀγορήσιου Λέσβ. Ἀγορήσου σκουλειὸ Σάμ. Ἀγορήσου παντιλόν' αὐτόθ. Συνών. ἀγορίστικος, ἀγορίτικος.

ἀγῶρι τό, ἀγῶριν Πόντ. (Κερασ. Οἰν. κ. ἄ.) ἀγῶρι κοιν. ἀγῶρ' Β.Εὐβ. Θράκ. (Κομοτ. Μάδυτ.) Καππ. κ. ἄ. ἀγούρι Πόντ. (Κερασ.) ἀγούρι Βιθυν. (Προῦς.) Πόντ. (Χαλδ.) ἀγούρ' Πόντ. (Ἀργυρόπ. Κοτύωρ. Ὀφ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ. κ. ἄ.) ἀιγῶρ' Μακεδ. (Γιδ.) ἀγῶρι Κρήτ. (Βιάνν.)

Τὸ μεσν. οὐσ. ἀγῶριν.

1) Νεανίας, ἔφηβος Θράκ. Πβ. ἄγουρος Β 1. 2) Ἀρρεν παιδίον κοιν. καὶ Καππ. Πόντ. (Ἀργυρόπ. Κερασ. Κοτύωρ. Οἰν. Ὀφ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ. κ. ἄ.): Ἐχει πέντε παιδιά, τρία ἀγῶρια καὶ δύο κορίτσια. Αὐτὸ τὸ ἀγῶρι εἶναι πολὺ φρόνιμο. Ἐλ', ἀγῶρι μου! (θωπευτικῶς) κοιν. Ἐφτά παντρεῖες ἔχω καμωμένες, πέντε φηλυκὲς καὶ δύο ἀγῶρια (παντρεῖες = γεννήσεις) Κίμωλ. Ἐδεῖ δύο ἀγῶρᾱ καὶ τρία κορίτσα Πόντ. (Κερασ. κ. ἄ.) Ἡ μάννα μ' ἔπεσεν κ' ἐποίκεν ἀγούρ' (ἔπεσεν = ἐγέννησεν) Χαλδ. || Φρ. Καὶ εἰς ἀγῶρι! (εὐχὴ ἐπὶ γεννήσῃ θήλεος τέκνου) σύνηθ. || Ἀσμ.

Ντ' ἐποίκεν ἢ ξενίτοικος; — Ὀλόχρυσον ἀγούρι Χαλδ. Διὰ τὴν σημ. πβ. Γαδάρ. διήγ. στ. 264 (ἐκδ. Wagner σ. 131) «κι ὡσάν παιδιά της τά βλεπε, ἀγῶρι καὶ κορίτσι». Συνών. ἄγουρος Β 3. 3) Ἀρρεν νεογνὸν ζῴου Θράκ. (Μάδυτ.) 4) Κόρη ἔχουσα ἡθος ἄρρενος Σάμ. κ. ἄ. Συνών. ιδ. ἐν λ. ἀγωρίνα 1. 5) Συνήθ. ἐν τῷ πληθ. οἱ μεταξοσκώληκες Λέσβ.: Τ' ἀγῶρια δουδονιάσαν. Πβ. πονύλλακίδα. 6) Ἐπιθετ. ἄρσενικὸς Πόντ. (Κερασ. Χαλδ.): Ἐεῖς ἀγούριν παιδίν; - Ἀγούριν παιδίν κ' ἔχω Κερασ. Διὰ τὴν σημ. πβ. Πρόδρομ. 4,42 (ἐκδ. Hesselting-Pernot) «ἂν ἔχω γείτονα τινα καὶ ἔχει παιδὶν ἀγῶριν». Πβ. ἀγουροπαίδιν.

ἀγορίνα ἢ, Θράκ. (Σαρεκκλ. Σηλυβρ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγῶρι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ίνα. Διὰ τὸν σχηματισμὸν πβ. ἀδερφὸς - ἀδερφίνα, κόρη - κορίνα κττ.

1) Νεᾶνις ἔχουσα ἡθος, τρόπους νεανίου Θράκ. (Σαρεκκλ.): Ποῦ ἦσον, μωρὴ ἀγορίνα; (ποῦ ἐγύριζες ἔξω, ὅπως οἱ νέοι;) Σαρεκκλ. Συνών. ἀγῶρι 4, ἀγοροκόριτσο 1, ἀγοροῦ, ἀγῶρω 1. Πβ. ἀντράγουρος, ἀντροκόριτσο, ἀντροκώπελλο. 2) Ἀρρεν παιδίον, ἀγῶρι, συνήθως θωπευτικῶς ἐν προσφωνήσῃ πρὸς παῖδα ἄρρενα Θράκ. (Σηλυβρ.): Ἀγορίνα μου! Συνών. ἀγῶρα 2.

ἀγορίστικος ἐπίθ. Ἀνδρ. Θήρ. Σῦρ. Τήν. κ. ἄ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγῶρι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ίστικος.

Ὁ ἀνήκων, ἀρμόζων εἰς παῖδα ἄρρενα ἔνθ' ἄν.: Ἀγορίστικα παιχνίδια - παπούτσια κττ. Σῦρ. Αὐτὸ τὸ κορίτσι ἔχει ἀγορίστικη μιλιὰ αὐτόθ. Συνών. ἀγορήσιος, ἀγορίτικος.

ἀγορίτικος ἐπίθ. ἀμάρτ. ἀγορίτ'κους Α.Ρουμελ. (Φιλίππου.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγῶρι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ίτικος.

Ἀγορίστικος, ὁ ιδ.: Ἀγορίτ'κου σκουλειό.

ἀγορίτσα ἢ, Πελοπν. (Ἀρκαδ. Καλάβρυτ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀγῶρι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ίτσα.

Κόρη, νεᾶνις ἔνθ' ἄν. Συνών. ἀγῶρα 1, ἀγῶρω 2. Ἡ λ. καὶ ὡς κύριον ὄν. Θεσσ. (Καρδίτσα.) Θράκ.

